

TITO

Človek bi kar obel v mislih, da nes 25. maja, vso svojo državo: njene hribe, reke, jezera, modri Jadran, njeno slavno zgodovino, stoletja viharjev, trpljenj, nesreč in junaske borbe; njen prekrasni cvet, njene verne sinove, velike borbe in ustvarjanja, junake, revolucionarje, pesnike in znanstvenike, ves njen ljudski napor in vse bogastvo njene duše... Vendar ni mogote izreči vseh lepote te zemlje, niti se pri tem ne morejo misli zaustaviti. Ali eno ime nosi v sebi visoko privlačnost in lepoto te neskončnosti, svetel lik Jugoslavije: ime Tito.

Za narod, za njegovo zgodovino, ni srečnejšega trenutka kakor takrat, kadar najde kristalni odvis v enem veku vse, kar je najboljše v tem narodu, vse, kar krepki njegove vrline. Če je ta narod doživel preveč nesreč in pustošenj, če so mu viharni že tako razorali obraz, tedaj bo prišel tak človek, ali ne kot božje poslanstvo, marveč kot nujnost zgodovine in napredka. In Tito je prišel ter vodil jugoslovanske narode po zapovedi zgodovine.

Zla usoda je zadelo domovino 1941. leta. Nekdo je poskušal zbrisati z oblike naše zemlje njeno svobodo. Ogenj je prinesel v državo, strehe njenih ljudi so zaplamele, kri je tekla, nepremagljiva armada domovine je letela v jurti v zanosu borbenega viharja. Zadržale se spekel ognj ljudske gneve. Simbol junaske borbe in sila razjarjenega naroda ter svobode v zmagoslavju poletu je bil Tito.

Nikoli prej se ognji v jugoslovanskih srcah niso tako močno razplameli kakor takrat, kadar jih je vžgal Tito; in nikdar ni bil odsev daljši. Nato pa, po bleščanju nočev, po pretresljivem plantanju domačih ognjčev, po obupnem kriku mater, prestrašenega in nemirnega joca nedolžnih otrok, po oglušajočih topovskih streljih, medtem ko so skelece odprte rane, je družina zvezanih narodov dvigala zemljo iz opustošenja in ruševin, napela vse sile, da bi zgradila se iznova domovine, pesmi, ljubezni in dela in da bi stopala korak s korakom z našim vekom.

Prvi graditelj tega veličastnega doma, ki ima vedno odprta vrata za vse, kar je zares človeško in dobro, je bil Tito.

In zas je tekel dalje. Na obzorju se je pojavil nov sovražnik. Veliko podležij in lažnejši je ta sovražnik napadal v imenu splošno človeških naci, socializma in proletarskega ideala. Glavni njegov cilj pa je bil, kakor cilj vseh prejšnjih sovražnikov, kratek svobode jugoslovanskega naroda. In nikdar se ljudska lažnost ni pokazala svojega odvrtnega obraza tako kakor tedaj, kadar je hotel v imenu proletarskih idealov uničiti svobodo ene države, ki je imela za svoj vzvišeni cilj in

Proslave na predvečer Titovega rojstnega dne

Na predvečer rojstnega dne voditelja jugoslovanskih narodov maršala Tita so bila po vsem istrskem okrožju številna zborovanja slovenskih, italijanskih in hrvaških delavcev, na katerih so predstavniki sindikalnih organizacij govorili o življenju in delu velikega borca za pravico in resnico. Iz teh zborovanj so delavci

Zasedanje podonavske komisije

Te dni zaseda v Galacu mednarodna komisija za podonavsko plovbo. Se pred zasedanjem so se sestali glavni odbor te komisije, da bi razpravljali o dnevnem delu. Jugoslovanski delegat je v svojem poročilu zahteval od tajništva tega odbora, ki je sestavljen po večini iz sovjetskih zastopnikov, naj doka č dnevnemu redu nekatere spremembe, ki bi bile v korist

Naj dolgo živi tovariš Tito za srečo naših narodov

Odhod Titove štafete »POZDRAV JADRANA«

19. maja ob deseti uri, je prišla iz sv. Nikolaja v Koper Titova štafeta »POZDRAV JADRANA«, ki so jo nosili koprske ribiči. V koprskem pristanišču se je zbrala velika množica ljudi in pozdravljala štafeto. Ob tej priložnosti je spregovoril v italijanski in slovanski Milan Krizman. Prvi, kakor drugi, govornik sta šefeta v imenu koprskega občinstva, da bi naš tovariš Tito še dolgo vodil po tej poti za srečo in napredok naših narodov. Prečitali so potem pozdravno pismo, v katerem je med drugim rečeno, da bo delovno ljudstvo našega okrožja silo vedno ob strani jugoslovanskih narodov in njihovega voditelja maršala Tita in se rano ob rami z njimi boriti za srečnejše dni in za boljšo bodočnost. Prav tako objubilja naše ljudstvo v pozdravnem pismu, da bo še nadalje razkrinkovalo svoje sovražnike, bodisi komunistične, kakor tudi italijanske izrediste, skrajne vsakogar, ki bi si drznil obrniti našo socialistično graditev.

Pozdravno pismo so na to dali v štafeto palico in jo izročili ribiču v čolnu, ki je odvezal proti Izoli.

Koprsko prebivalstvo je navdušeno pozdravilo odhod Titove štafete

22. maja se je koprsko prebivalstvo zbralo na Titov trg. Prikorakale so tudi enote jugoslovanske armade s svojo godbo na čelu. Na lepo okrašen oder so ob devetih stopili predstavniki ljudske oblasti, množičnih organizacij, vojske in nosilci Titove štafete, med njimi tudi komendant Vojske uprave JA polkovnik Miloš Stamatović, predsednik Istrskega okrožnega ljudskega odbora Julij Beltram, svetnik VOJJA France Perovšek in drugi.

Prvi je govoril zbrani množici Julij Beltram, ki je med drugim rekel nosilcem štafete, da so odhajajo s pozdravi naših vasi in mest, s pozdravi in čestitkami naših tovarnih in drugih, s pozdravi vseh naših delovnih ljudi, naj rečejo tovarišu Titu, da mu naši delovni ljudje želijo mnogo zdravja in nadaljnjih uspehov v izgradnji socializma. »Rečite tovarišu Titu,« je nadaljeval tov. Beltram, »da prihajate iz onega dela jugoslovanske zemlje, kjer žive ljudstva istih idej in teženj, istih idealov, in ki jih nobeno protinavarno nasilje ne more odtrgati od drevesa, katerega veja so. Rečite mu, da smo mu hvala za čvrsto in odločno stališče v obrambi naših pravic in teženj, za vse, kar je storil za nas. Če smo narod junakov, je poudaril tov. Beltram, »in ne hlapcev, je to njegova zasluga. Junaki v borbi, junaki v miru, junaki v obrambi svoje časti in svoje zgodovine proti onim, ki so hoteli potovčiti zgodovino in omakevati našo čast. Pod njegovim vodstvom smo se upeli avsemoknim in avsevednim despotom iz Moskve, da obranimo našo priporočeno svobodo in pravico do odločanja. Ko je tov. Beltram govoril o zaslugah maršala Tita pri socialistični izgradnji in dvigu blaginjskega ljudi ter o odmevih njegovega glasu v širnem svetu, je rekel: »Rečite tovarišu Titu, da smo zanj prav tako budno čuvati vsakega pridobitve, jih braniti proti vsakemu agresorju, kot smo jih znali pod njegovim vodstvom izvozovati in da bomo v vsem silami gradili tako življenje, ki si ga želi naša delovna človeštva. Zato naj nam še dolgo živi naš dragi maršal Tito, na srečo in dobrobit vseh narodov Jugoslavije in vseh malih ter zatiranih narodov sveta.«

Predsednik italijanske unije Istrskega okrožja, tov. Nazari Agariš, je pozdravil s kratkim govorom nosilce Titove štafete in jim naročil, naj povedo maršalu Titu, da so Italijani v Istrskem okrožju enokopravni narod, da se tudi oni borijo za blaginjsko in socializem. Potem je rekel: »Nobena socialistična in komunistična spletkarja ne bo nikdar mogla odločiti o naši usodi in življenju združeni z narodi socialistične Jugoslavije, zakaj smo v tej naši masi narod možnost stvariti si srečnejše dni na političnem, gospodarskem in socialnem področju.« Major Milan Suznjević je v imenu

V Italiji imajo znova neke volitve. Zato ni čudja, ako govorijo vsi na vse pretege in objubljujejo svojim ljudem gradnje v zraku. Pri tem ni hotel zaslužiti tudi zunanji minister Storza, ki bi se rad še posebno postavil. Volitve naj bi bile po neki njegovi ljudski logiki, ki nas pa ne preseneča, ker je on stari prijatelj Jugoslavije in se je on s to logiko že ovekovečil v svojih knjigah in drugih govoricah, razlog, da pridobi zapadne velesile za to, da bi odvezala Italijo nekih dolžnosti, ki ji posebno ne ugajajo. Predvsem bi se Italija znova rada oborožila. Najpazje zato, da bi mogla z večjim poudarkom voditi politiko, ki je je od nekada navajena, namreč politiko imperikalizma. Sicer skurva Italija to svojla željo pod drugim plaščem, češ hoteli bi orožja, zato da bi laže branila svoje lastne zadržane zavestne proti sovjetski nevarnosti. Vendar ji tega nič ne more prav verjeti, ker noče pokazati takega poguma kakor napram Sovjetski zvezi, pred katero je, kakor vse kaže, pošteno strah in zaradi tega raje ne praska tam kjer misli, da je ne sme sniti. Neposredni cilj tega italijanskega navdušenja za orožje so čisto druge. To je uslo

Volje uprave JA izrazili hvalnost maršalu Titu za vse dosežene pridobitve. Prav tako je poudaril enotnost naših narodov in njihovo zaupanje, ki ga imajo v komunistično partijo Jugoslavije na čelu s tovarišem Titom. Ob zaključku je tov. Suznjević de-

STAFETNA PALICA S POZDRAVI MARŠALU TITU

V središču pozornosti Nevihita nad Perzijo

Ko so 8. marca počili strelji v glavni mošaji v Teheranu, je postal njihov zvonec tedanjim ministrski predsednik Perzije Ali Razmari, marveč so se strelji tudi zadnji ostanki nekdanje britanske moči v Aziji. Velika Britanija je bila še pred 50 leti največja kolonialna sila sveta. Toda dve svetovni vojni, čeprav dobljeni, in porubenje kolonialnih ljudstev so razbili nekdanjo čvrsto skupnost britanske zajednice in začel se je proces razkrajanja, ki je postelil nekdanjo britansko cesarstvo na državo druge vrste. Osamosvojila se je Kanada in Avstralija, ločila se je Iraka, Južna Afrika, Indija. V Hongkongu in na Malaji pa se bore dore Angliji skoraj brez upa na zmago za zadnje postojanke na Dalj. Vzhodu.

Perzija, ali kakor se danes imenuje Iran, pa ni bila nikdar angleška kolonija. Zato pa je imela tam Anglija neko ustanovo, ki je predstavljala državo v državi, in sicer petrolejsko družbo Anglo-Iranian Oil. V naši dobi predstavlja petrolej najvažnejšo surovino na svetu in ker Anglija doma nima petroleja, ga mora iskati drugod. Cim so se odkrila velikanaka ležišča te dragocene tekočine na ozemlju Bližnjega in Srednjega vzhoda, je bila že Anglija na licu mesta in si pridobila pravice za njegovo izkoriščanje. Tako je prišla večina petroleja v Iranu in Iraku v angleške roke. Anglija je napravila tam ogromne naprave, ki dovajajo surovno olje na obalo Perzijskega zaliva in Sredozemskega morja, kjer stoji tudi največje rafinerije sveta. Osrednja oblast v Perziji je bila tedaj slaba in ponesrečena, ki so si jih prvi koristniki dobili, so bile bolj na papirju. Treba se je bilo pogajati z raznimi pogajavci plemen, podkupljati in barantati, vendar služba je nekako šla. Ko pa je država postala eno največjih podjetij na Vzhodu, je postala zelo močna. Ni se več mnogo brigala za vlado, plačevala je nagovorne smešne pristojbine ljudstvu, namesto anglofinančni mogotnik. Tako je petrolej postal bogatstvo, ki je bil problem vse perzijskega osrednjega politike. Nake znanje in notranje politike. Nake znanje in notranje politike. Nake znanje in notranje politike.

REKA — V reški papirnici so se tudi izdelali prvi papir iz nove surovine trsa. Trs uspeva v jadranskem območju, na otokih in v notranjosti

STO kot volilna vaba

ekscelencij Marazza ob priložni nedavne proslave neke socialne ustanove v Trstu, ki mu pa je ležala tako malo politiki. Najbrže si Italija misli, pri sebi, da jo je komaj omeniti. Zato je smelo Bogdani, Madžari in Rumuni reči, da so jugoslovanski mehaniki in da so jim to mnogo domača, zakaj ne bi imeli tudi oni istih pravic, saj smo prav tako izgubili vojno, kot so jo oni. Da bodo vsi imeli iste pravice potem, naj se tudi nam dovoli, da podamo do krožja in bosta na ta način imela gospoda Marazza v STO možnost prevažati in razkazovati svoje tanke in kanone ob jugoslovanski meji. Toda večina združenih narodov se odločilo trudi, da bi tudi komunističnim razgrajanjem preprečila njihovo nepotrebnost paradiranje in ne bi hotela poleg njih ustvariti še nove možnosti miru v teh predelih Evrope.

Sedaj ni mogel prof. Storza v svojih večjih slovenskih študijskih mislih, da ne bi znova objubil Trsta Italiji, čeprav po ovinkih. Zdeli bi, da bi naj zanj zapadli zavestni še enkrat potrdili zloglasno izjavo iz leta 1948.

jal štafeto: »Sporočile našemu dragemu maršalu Titu, da bomo kot zenico obesa čuvali v borbi in krvi skovano bratstvo in enokopravnost Slovencev, Italijanov in Hrvatov na tem ozemlju, da bomo še nadalje poglabljali socialistično demokracijo in utrjevali ljudsko oblast in da da se bomo z vsemi silami borili za izgradnjo gospodarstva in dobrobit ljudstva. Rečite mu, dovašili, da si je ljudstvo tega ozemlja začelo svojo pot v bodočnost skupno z vsemi jugoslovanskimi narodi. Niti težave, niti provokacije in odkrite pretnje informbrojevskih ali drugih sovražnikov nas ne bodo odvrgle s te poti.«

Čestitke našega delovnega ljudstva maršalu Titu

Slovenci, Hrvati in Italijani Istrskega okrožja, združeni v borbi za socializem, za pravičen mir v svetu, za zmago resničnih načel marxizma leninizma, ki izražamo ob Tvojem 59. rojstnem dnevu našo ljubezen in predanost Tebi — svolemu prvorobitlju in učitelju.

Naša borba za svobodo je nerazdružljivo povezana s skupno borbo in življenjem z bratskimi jugoslovanskimi narodi, z veličastno in zmagoslavno borbo Komunistične partije Jugoslavije, ki jo Ti vodiš.

Ob tej priliki še enkrat izražamo svojo zahvalo Tebi, Komunistični partiji in narodu Jugoslavije za bratsko pomoč, ki nam jo nudite v naši pravici borbi, s katero hočemo doseči dokončno združenje naših narodov z narodi Jugoslavije.

Vsi preostali sovražniki naših narodov, bodisi stari bodisi novi, ki izhajajo iz moskovske agencije, bodo naleteli na trdno odločnost našega bratstva in na neuklonljivo težnjo, da živimo v bratski slogi skupno z narodi socialistične Jugoslavije.

Spremi naše tople in prisrčne pozdrave. Želim Ti, dragi tov. Tito, da bi še dolgo živel za srečo in dobrobit ljudstva Istrskega okrožja!

Koper, 22. maja 1951. Slovenci, Hrvati in Italijani Istrskega okrožja.

OBOR ZA ZGRADITEV KULTURNEGA DOMA V TRSTU

Pismo odbora za zgraditev Kulturnega doma v Trstu ljudstvu istrskega okrožja

Z največjim zadovoljstvom je slovensko prebivalstvo na Trzaskem sprejelo vest, da je prebivalstvo istrskega okrožja začelo spontano nabirati sredstva za pomoč pri gradnji slovenskega Kulturnega doma v Trstu in da je ta spontano dobila svojo organizirano obliko z ustanovitvijo okrajnih odborov za zbiranje prispevkov za naš Kulturni dom v Koperu in v Bujah.

Slovensko prebivalstvo na Trzaskem vidi v tej vaši iniciativi izraz globokega zanimanja za življenje in borbo onega dela slovenskega prebivalstva, ki na Trzaskem kljub odpravi suverenitete Italije še vedno trpi na posledicah raznorodnega početja italijanskega fašizma. Medtem ko ste vi pod zaupniško jugoslovansko vojaško upravo sami usmerjevalci svojega gospodarskega, socialnega in kulturnega razvoja in ko si po lastnih potrebah ustvarjate materialne pogoje za uspešno kulturno delo, smo mi na Trzaskem še vedno živne razumevanja naših kulturnih potreb in pravic. Le tako je namreč mogoče, da nam odgovorne oblasti, kljub neprestanim opozorilom, doslej še niso povrnila po fašizmu povzročene škode, kar bi bila njihova demokracija in moralna dolžnost.

Sramoten požig Narodnega doma v Trstu in požig vrste kulturnih domov v trzaskih predmestjih in na podeželju tako še vedno ni naletel na obzodbu zato poklicanih krogov. Zaradi obstoječih neznošnih materialnih pogojev za naše kulturno življenje in ob spoznanju, da moramo računati predvsem z lastnimi silami, smo začeli akcijo za zgraditev slovenskega kulturnega doma v Trstu z lastnimi sredstvi, računajoč pri tem na moralno in materialno podporo vseh Slovencev doma, v svobodni domovini in v tujini.

Odzivi na naše pozive so potrdili naše pričakovanje tako v materialnem kot v moralnem pogledu. Akcija za zgraditev slovenskega kulturnega doma v Trstu je postala akcija bratske solidarnosti Slovencev, ki so se ji pridružili tudi drugi jugoslovanski narodi med njimi tudi bratje Hrvati vsega okrožja.

Veseli nas tudi, da so se vaši plemeniti akciji za pomoč pri gradnji našega Kulturnega doma pridružili tudi italijanski prebivalci vašega okrožja, saj je v tem dokaz da ob svobodnem uživanju svojih kulturnih pravic razumejo in podpirajo borbo za naše narodne pravice.

Ko se vam v imenu slovenskega prebivalstva na Trzaskem zahvalujemo za vašo spontanost akcijo, vam želimo, da bi imela čim večji uspeh.

OBOR ZA ZGRADITEV KULTURNEGA DOMA V TRSTU

Pregled MEDNARODNIH POLITIČNIH DOGODKOV

Politični odbor Organizacije združenih narodov je pretekli teden sprejel z večino glasov sklep o prepovedi izvoza strateškega materiala na Kitajsko. Takoj naslednjega dne je ta sklep odobrila tudi glavna skupščina OZN, kar pomeni, da so sile te največje mednarodne politične organizacije priče s sankcijami proti pekinški vladi, ki je gluha na vse pozive tako s strani arabsko-azijskih držav, kakor tudi na ostala posredovanja, da bi prenehala s sovražnostmi na Koreji in pričela pogajanja za mirno ureitev sporov med njo in silami OZN.

Zakaj Maocevova vlada vztraja na tekm stališču, ni težko ugotoviti. Za njo stoji pač Sovjetska zveza, ki ji dikтира tako politiko in ki jo je popolnoma privezala za svoj imperalistični vzvod. Videti je, da je Kitajska ljudska republika že tako daleč zabredla v vmešavanju v korejski konflikt, da ji je nemogoče rešiti se jarma, v katerega jo je vprepel Kremelej.

Na zapoved Moskve so Kitajci začeli pretekli teden tudi novo ofenzivo na Koreji, čeprav ni bilo nobenega vzroka za to, pač pa ravno nasprotno; obstajale so vse možnosti, da se takko začne s pogajanj za ureditev korejskega konflikta.

Na redni tedenski tiskovni konferenci je zaradi takega stališča pekinške vlade ameriški zunanji minister Acheson v sredo vnovič potrdil, da ostane ameriška politika do Kitajske nespremenjena. Acheson je med drugim omenil, da združene države Amerike ne bodo priznale pekinške vlade, temveč še vedno smatrata za zakonito vlado Čangkaška in da bo Amerika dala tej vladi vsu pomoč. Kljub

Sicer, ki okoliščina za tako površev odgovorjale. Leta 1948 so bile volitve, in sedaj so volitve. Tedaj so jo vladne granke politične tako izjavo za volilni manevar in sedaj jo mogoče tudi potrebujejo. Toda stanje v svetu je med tem sprememljeno in izjavljajoče večje, so imele sedaj priliko »očistiti«, kako nepravilnost so napravile z nepremišljeno izjavo. Italija bi se sedaj želela, da se ji ta vsak dan vsaj po enkrat ponovi in bi si pričel, da si iz nje napravi gramofonske ploščke, da si za bodo lahko gospoda Storza in njegovi pomagali zalagati ob vsakem dobrem izidu. Če ne posežejo po tem zelo enostavnem sredstvu, se ust zapadnjakov. Saj prihranijo mnogo s tako verno in do toliko časa, da se nam morajo kar zasmijati, kako se pole pri tej vročini ob tako težkem delu. Doslej so dobili na vsa njihova prizadevanja čisto en odgovor, namreč: odgovorite se z Jugoslavo!.

TV imajo v teh spornih ležah prav tisti pravice, ki vidi da zato pač ni mogoče zadevo urediti drugače kot na osnovi sporazuma. To pa obehoma Italijanskemu sovražniku ne gre po okusu in zato išče vedno rešitev tam, kjer je ni.

sveto vojaško upravo sami usmerjevalci svojega gospodarskega, socialnega in kulturnega razvoja in ko si po lastnih potrebah ustvarjate materialne pogoje za uspešno kulturno delo, smo mi na Trzaskem še vedno živne razumevanja naših kulturnih potreb in pravic. Le tako je namreč mogoče, da nam odgovorne oblasti, kljub neprestanim opozorilom, doslej še niso povrnila po fašizmu povzročene škode, kar bi bila njihova demokracija in moralna dolžnost.

Sramoten požig Narodnega doma v Trstu in požig vrste kulturnih domov v trzaskih predmestjih in na podeželju tako še vedno ni naletel na obzodbu zato poklicanih krogov.

Zaradi obstoječih neznošnih materialnih pogojev za naše kulturno življenje in ob spoznanju, da moramo računati predvsem z lastnimi silami, smo začeli akcijo za zgraditev slovenskega kulturnega doma v Trstu z lastnimi sredstvi, računajoč pri tem na moralno in materialno podporo vseh Slovencev doma, v svobodni domovini in v tujini.

Odzivi na naše pozive so potrdili naše pričakovanje tako v materialnem kot v moralnem pogledu. Akcija za zgraditev slovenskega kulturnega doma v Trstu je postala akcija bratske solidarnosti Slovencev, ki so se ji pridružili tudi drugi jugoslovanski narodi med njimi tudi bratje Hrvati vsega okrožja.

Veseli nas tudi, da so se vaši plemeniti akciji za pomoč pri gradnji našega Kulturnega doma pridružili tudi italijanski prebivalci vašega okrožja, saj je v tem dokaz da ob svobodnem uživanju svojih kulturnih pravic razumejo in podpirajo borbo za naše narodne pravice.

Ko se vam v imenu slovenskega prebivalstva na Trzaskem zahvalujemo za vašo spontanost akcijo, vam želimo, da bi imela čim večji uspeh.

OBOR ZA ZGRADITEV KULTURNEGA DOMA V TRSTU

takih stavb, v katere se bo naselilo okoli 400 rudarskih družin, ki so doslej stanovale daleč od podlabinjskega rudnika.

LONDON — Britansko ministvo za informacije je priredilo sprejem na čast delegacije jugoslovanskih novinarjev, ki je zdaj na obisku v Veliki Britaniji. Sprejemu so prisostvovali zastopniki ministrstva za informacije, znatno število poslancev, član jugoslovanskega poslanstva v Londonu in druge visoke osebnosti.

temu je omenil, da še vedno upa na pogajanja za konec sovražnosti na Koreji.

Acheson se je dotaknil tudi perzijskih dogodkov, zlasti pa protiameriških demonstracij v Teheranu, ki so 100.000 demonstrantov protestiralo proti ameriškomu vmešavanju v iranske notranje zadeve v zvezi z nacionalizacijo petrolejskih družb.

Kakor smo že v prejšnjem mednarodnem pregledu omenili, traja že dalj časa spor med Anglijo in Iranom zaradi ukrepov perzijske vlade, da nacionalizira petrolejske družbe in nastane ležišča. Pri tem se je Anglija čutila zelo prizadeta, kajti s tem izgubi glavno materialno oporo na krednem Vzhodu, od koder je črpala velikanse koristi, razen tega je pa preko svojih kapitalov na srednjem in bližnjem Vzhodu vršila politični pritisk na vse vlade od Egipta preko Sirije do Indije, ki je bila njen glavni domoljub.

Danes Anglija izgublja teren na teh področjih. Njene položaje polagoma prevzema Amerika in Sovjetska zveza, ki sta se zlasti po zadnji svetovni vojni gospodarsko okrepili na račun ostalih držav.

Precejšnje zanimanje v svetu pa je vzbudilo potovanje angleškega zunanjega ministra Morrisona v Zapadno Nemčijo, kjer se je sestel s kanclerjem Adenauerjem, z voditeljem nemških sindikatov in z vodjo nemške social-demokratske stranke Schumacherjem. Vsebinska razgovor se ni znana, ker ni nikdo izdal uradnega poročila. Toda videti je, da je bil Morrison s svojim potovanjem zadovoljen, kar je izjavil tudi na diskovni konferenci številnim novinarjem. Pričimoli je, da se morajo razgovori nadaljevati, zato je povabil kanclerja Adenauerja na obisk v London.

Številni komentatorji so potovanje Morrisona v Nemčijo tolmačili kot obnovo stikov Anglije z Nemčijo, kar je bilo doslej s strani angleške vlade zanemarljeno, razen če upoštevamo stike preko angleških okupacijskih oblasti. Angleške pozicije v Nemčiji je prevzela Amerika, ki se je polastila tudi večine delnic nemške težke in lahke industrije. Zato je tudi Washington formal Schumanov načrt o evropskem in premoženem trstu zapadne Evrope, da bi na ta način mogel nadzorovati vsu zapadno industrijo, seveda tudi angleško. Velika Britanija pa doslej še ni pristopila k temu trstu, kar se vedno vodi neodvisno gospodarsko politiko. Z drugimi besedami, London bi hotel postati za srednje evropske, kakor je bil to med prvo in drugo svetovno vojno, ko je njegov vpliv mnogo zalegel ne samo v Evropi, temveč po vseh kontinentih, razen v Severni Ameriki.

Drugi važnih dogodkov svetovnega dneva v tem tednu ni bilo, razen če omenimo, da je Amerika uradno objavila v imenu zapadnih veličil Gradijo in Turčijo naj pristopita k atlantskemu paktu, čemur se pa številne zapadne države upirajo.

Velika knjiga žive zgodovine

OB RAZSTAVI OSVOBODILNE FRONTE SLOVENIJE

Mogočen kip partizanskega stražarja, delo kiparja Bonisa Kalina, straža vhod v veliko zgodovinsko razstavo, ki so jo ob 10. obletnici Osvobodilne fronte odprli v Ljubljani. Desetletni ljud so šli medtem mimo na visokem postopku stojičega partizanskega borca, ki zavrti v plašč, s puško ob nogi, z resnim, odločnim pogledom zre na živahno vrvenje, ki se razvija na razstavišču vsak dan od jutra do večera.

Veliko razstavo bi lahko razdelili po vsebini na tri glavne dele. V prvem oddelku je prikazana rast Komunistične partije Jugoslavije ter

zgodovino od Muenchena dalje, prikazuje vlogo Komunistične partije ter, raznih demokratičnih organizacij, ki so pripravljale slovensko ljudstvo na tisto veliko dobo, ko je lahko zavrnilo svoj hrbet, da je iz naroda hlapcev postalo narod junakov.

Po Muenchenu, Gdansk, po zlomu Belgije, Danske, Nizozemske in Francije je bil 27. marec 1941 prvi bojni signal, da so demokratične sile sveta prešle iz defenzive v silno ofenzivo, proti fašizmu. Slike, manifestacije v Beogradu, ko so množice zahtevale preklic sramotne pogodbe z Nemčijo, tvorijo uvod v drugi oddelk raz-

stavljenemu »Slov. poročevalcu« od maja 1941 beremo med drugim: »Doživeli smo katastrofo, huško kot kdaj koli v svoji zgodovini, polni nacionalnih nesreč. Nad narodi Jugoslavije so zagospodarili nemški, italijanski, madžarski in bolgarski imperialisti. Slovenski narod in njegovo zemljo so razkosali in si jo razdelili nemški, italijanski in madžarski osvoboditelji...« in nekaj odstavkov niže: »V teh najtežjih trenutkih izpovedujemo, da je naša vera v osvoboditev globlja kot kdajkoli prej! Torej tako takrat, ko so si nemški fašistični veljaki podajali roke s sovjetskimi diplomati, ki je pruski škorenj gosposoval skoro nad vso Evropo. Pa ne samo to! Vzponedno z organizacijo osvobodilnega gibanja so rasle tudi prve partizanske enote. Zepolet 1941 je bilo na slovenskem ozemlju 15 partizanskih čet, ki so napadale sovražnika in si same ustvarjale tudi materialne pogoje, to je, z borbo so si pridobile orožje.

Kako je sovražnik odgovoril na osvobodilno gibanje, vidimo iz nešteti slik, ki prikazujejo divjanje in barbarsko opustošenje, ki ga je pušča za sabo okupator po slovenskih vaseh in mestih.

Vzporedno z razvojem osvobodilnega gibanja v Sloveniji je prikazana rast partizanstva v ostalih predelih Jugoslavije. Veliki zemljevidi povedo, da je bilo 1942. leta v Jugoslaviji že približno ena tretjina ozemlja osvobodjena, približno eno tretjino pa so kontrolirale partizanske enote. Seveda so to osvobodeno ozemlje morale partizanske enote po težkih ofenzivah zapustiti začasno, a so se potem spet vrnile.

Toliko smo že slišali o grozotah, ki so jih pretrpeli ljudje v fašističnih taboriščih in v klavnicah. Na razstavi nam posebne vitrine tudi na opozore. Fotografije originalnih dokumentov nam dokazujejo, da je imel okupator namen iztržiti slovensko ljudstvo in da je v besnem strahu skušal z zvenimiškimi represalijami zavreti polet osvobodilnega gibanja. Kako malo mu je to uspelo, nam dokazujejo originalni dokumenti, zemljevidi in fotografije, ki prikazujejo ustanovitve brigad in divizij narodnoosvobodilne vojske ter vzponedno rast ljudske oblasti, ki je s kočevskim zborom ter II. zasedanjem AVNOJ-a dobila temelje za nadaljnjo državno graditve.

Veliko zanimanje vzbuja na razstavi skupina vitrin, ki prikazuje borbo partizanskih enot, partizanske organizatorje in komandante, na dru-

gi strani pa potek zavezniških ofenziv v Afriki, Italiji in Rusiji.

Vse naslednje poglavje te zanimive velike knjige naše zgodovine, nam govori o naslednji etapi velikih naporov za dokončen izgon okupatorja. V vitrinah vidimo fotografije II. zasedanja AVNOJ-a, ofenzive leta 1944, osvoboditev Srbije in Beograda, ofenzive slovenskih brigad, divizij in korpusov, ter končno osvoboditev tistega dela slovenske zemlje, ki je že odavna sen vseh Slovencev, t. j. Koroske in Primorske s Trstom.

Vzporedno z razvojem partizanske vojske, se je razvijal tudi partizanski tisk in partizanska saniteta. Kdor je bil kdajkoli v partizanski bolnišnici »Franja«, ki lahko na razstavi ponovno vidi, kako do podrobnosti je prikazana lega bolnišnice in s kakšno poštvovalnostjo so se borili partizanski zdravilniki in sanitetno osebje, da so tisočerm ranjenim borcem pomagali. Skoraj isto velja tudi za tisk. Sredi Ljubljane, okupatorjevega gnezda, kjer je mrgolelo italijanskega in pozneje belogardističnega in nemškega vojaštva, je stalno delalo več tiskarn in ciklostilnih tehnik. Partizanski tisk kot Slovenski poročevalac, Ljudska pravica, Naša vojska, list za mladino, za naše žene itd., vse to je v desetletnih izvodih romalo iz dobro skritih tiskarn med slovenske ljudi in jim utrjevalo vero v zmago osvobodilnega gibanja, jih navduševalo za boj in s pisano besedo, tem močnejšim orožjem, toliko sovražnika.

Orožje, partizanski topovi, zaplenjene nemške strojne in še in še mnogo stvari je mogoče videti na razstavi. Človek odhaja iz tepe urejenih prostorov z zavestjo, da je kot na filmskem traku še enkrat doživel vse tiste velike dni preteklih deset let, ko je bil vsak dan tako poln mrakobnosti, strahu, groze, prepajene s krvjo, a vendar vse prežet z veliko vero, da bo kaj kdajkoli prej verujemo, da bo čez najtežje dni slovensko ljudstvo stopilo osvobodeno političnega in razrednega izkoriščanja v krog drugih jugoslovanskih narodov, ko si bo samo krogilo svojo usodo.

Razstava ob 10. obletnici Osvobodilne fronte zato ni samo dokument, temveč je mnogo več: je velika knjiga žive zgodovine, ob kateri se spet in spet opajamo, ob kateri se učimo in ob kateri tembolj spoznavamo, kako težka je bila pot in kako dragoceno so pridobile narodnoosvobodilne borbe.

ODLOMEK Z RAZSTAVE, KI PRIKAŽUJE ORGANIZATORJE OSVOBODILNEGA GIBANJA V SLOVENIJI

mednarodno politično življenje med obema svetovnjima vojnama. Največ prostora zavzema obdobje narodnoosvobodilne borbe, v tretjem oddelku pa je prikazan narodnoosvobodilni tisk, saniteta, delo žena in mladine, delež Trsta in Koroske v osvobodilnem boju ter izdajalska vloga enega dela slovenske duhovščine s škofjskim ordinariatom na čelu.

Pravzaprav je težko zbrati vse vitse, ki jih dobijo človek ko stopa mimo nešteti zelo okusno opremljenih vitrin skozi nove, kame dograjene, razstavne prostore, kjer bo dočel dejaj novi gradbeni inštitut. — Toliko nepozabnih vtisov se človeku poraja ob vseh nešteti bogatih dokumentih tega velikega desetletja naše zgodovine, da res ne more drugače napisati v spominski knjigo kot beremo v njej večkrat: »Razstava je mogočen dokaz in dokument naše preteklosti. Kdor proučuje zgodovino zadnjega desetletja, bo dobil na razstavi več, kakor mu morejo nuditi vsa doslej o zadnjem desetletju napisana dela. Vse priznanje organizatorjem, ki so ustvarili takšno razstavo, ki bi jo morali trajno ohraniti, da bi se lahko iz nje učila naša mladina!«

Ob vstopu na razstavljeni prostor zbuje v človeku svojevrstno razpoloženje, različni kipi, delo naših priznanih mojstrov. Ti kipi prikazujejo simbolično borbo slovenskega in jugoslovanskih narodov za svojo svobodo.

Po nekaj korakih, ko se človek ustavi pri nekaterih zgodovinskih trofejah, kot ob zastavih partizanskih brigad, stopi v predvajo razdobje. Slike fašizma v pohodu ter boja demokratičnih sil na drugi strani, odvijajo kot na filmskem traku

naši v Avstraliji leta 1858 in so ji dali ime »Welcomes. Nekateri evropski muzeji so napravili iz mavca pozlačene odličke tega naravnega slatnega velikan. Rudarji trdijo, da se tu v zemlji nahajajo še večji kosi, samo da niso še odkrili.

ZANIMIVOSTI PO SVETU

Koliko časa vzdrži človek brez vode — Na Michiganski univerzi je profesor F. Kolar vršil poskuse, da bi točno ugotovili, koliko časa pravzaprav lahko človek vzdrži brez kakršne koli tekočine. Prišel je do zaključka, da izguba

Jordanija — dežela beguncev — Jordanija, arabska država ob reki Jordanu ima polovico prebivalstva, ki so begunci iz Palestine. Begunce je okoli milijonov. Njeno ozemlje je v glavnem puščava. Zato vzdržuje begunce OZN.

Porast brezposelnosti v Italiji — Najnovejša uradna italijanska statistika izkazuje za januar povečanje števila brezposelnih delavcev za 65.300. Konec januarja je bilo v Italiji 2.119.500 brezposelnih, od tega 1.047.650 ljudstvih delavcev, 447.540 kmetičkih delavcev in 72.220 nameščencev, ostali pa so nekvalificirani delavci.

300 let zopora ni dovolj — Nedavno so v Oklahomi Cityju obiskali stalooumlega monika Billya Cooka,

SARDONI

Sardelo in sardona je kaj lahko zamenjati, treba se je naučiti obdajati. Dolg je sardon od devet do petnajst centimetrov. Od strani je ploščast, trebuh ima oblast. Prav oblasti trebuh je važen, kajti njegovi sorodniki imajo oglat trebuh. Če prenesemo vsino sardona sedemkrat, dobimo njegovo dolžino. Dolžina glave je četrtna celotne dolžine telesa. Gobec je prirosten. Oči so velike in blizu krajnega roba konifastega gobca. Hrbtna plavut je v sredi. Trebušni plavuti sta v sredi trebuh, za njima pa je predpredna plavut. Jasno sta omejeni in ločeni temna barva hrba in srebrni spj sponde strani. Glava se svetli kot bi bila zlata.

Celo poteje jih je mogoče kupiti na ribjem trgu. Njih meso je zelo dobro. Preden jih cvro, jim odrežejo glave.

ki je jeseni ubil nič manj kot šest ljudi. Zvezni sodnik Chandler je bil mnenja, da je sicer dovolj zdrav za obvedo, vendar ne toliko, da bi ga lahko obsojili na smrt. Obsojil je morilca na pet zaporednih kazenskih obdobjih po 60 let, kar je skupaj 300 let. Proti tej kazni se je javni tožilec pritožil in če bo uspel, bo končal Billy Cook po kalifornijskem običaju v plinski celici.

Ameriška Proizvodnja mesa — Ameriška proizvodnja mesa se je v letu 1950 povečala za 9098 ton in je prekosila proizvodnjo leta 1949 za 3%. Proizvodnja govejega mesa se je povečala za 1%, proizvodnja svinjskega mesa za 6%, proizvodnja ovčjega mesa in jagnjetine pa je padla za 8, odnošno 1%. Značilno pri vsem tem pa je, da je bilo število zaklanih glav živine kljub temu porastu manjše za 1%, kot leta 1949 (v letu 1950 so zaklali 17.900.000 glav); povečala se je namreč teža klavne živine, ki se je sukala pri volih povprečno okoli

Ležaji iz nyloga — V Ameriki že te dni uporabljajo za lažje stroje ležaje, izdelane iz nyloga (običajno jih izdelujejo iz jekla). Nylon ima tudi to prednost, da ga ni treba mazati, tako da so stroški za izdelavo in vzdrževanje strojev z nylon ležaji zelo nizki. V kolikor je nylon ležaj potreben namazati, opravijo to z običajno vodo.

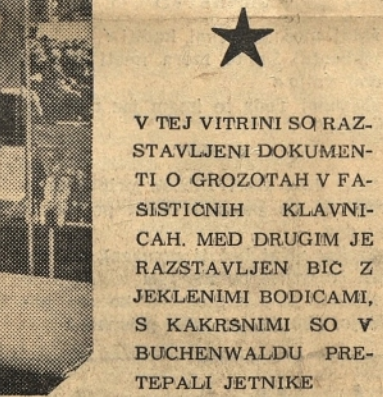
Starost brez bolezni — Gerontologi, ja (geron — starček, logo — znanost) je nova veda, ki naj odzame starost v se z njo združene neprimernosti. Človek, ki ne upne v vojni, zaradi kakke nezgode, ali za kakko kugo, doseže polno zdrav 100 let. In sredstvo, oziroma recept za to? Vzeml vrancio in kostni mozek prsnice pravkar umrlega mladenčca, razdrobi ju, polji s slano raztopino, vbrizgaj to tekočino v majhni količini večkrat pod kožo kuncem, zberj njihovo kri in vbrizgaj si jo večkrat v majhnih količinah pod kožo. Zde čez par dni zginejo znaki starosti: revmatizem, nadihu, svi lasi, je rahlo zobovje se utrdi in rak se te izogiba v velikem loku. To trdi dneve znanstvenik Dr. Cowdry z washingtonskega vseučilišča.

Kepa zlata težka 70 kg. — Težina največje kepe zlata, izkopane iz zemlje, tehtla 70,9 kg. To kepo zlata so

Kokosov oreh — Kokosova palma je še danes izvor hrane in vseh potrebnih sredstev za življenje prebivalcev mnogih otokov Polinezije in Melanezije. Kokosova palma uspeva na vsem tropskem področju, najbolj pa tam, kjer je srednja letna temperatura okoli 23 stopinj Celzija. Drevo zraste 30 do 40 m visoko. Deblo daje les za domače izdelke, imenovane Porcupine timber. Listje je dolgo 3 do 4 metre in ga uporabljajo prebivalci za pokrivanje svojih koč, za napravlanje ležišč, itd. V krošnji palme rodi drevo sadeže velike približno kot človeška glava. Lupina sadeža je zelo trda in temna in jo je težko razbiti celo s klavdom. Iz te lupine izdelujejo prebivalci posode, na kaere rišejo razne figure in orname,te. Kokosovo mleko, ki ga pridobivajo iz mladih sadežev, je zelo okusno in ga uporabljajo za razne hladilne pijače. Kilogram tozeka sadež da približno 400 g kokosovega mleka. Iz zrelih plodov pridobivajo tudi kokosovo olje, kopro in vlakno.

STAHANOVEC IN POGREB STARE MATERE
Ze nekoliko mesecev lahko čitamo v vseh českich časopisih vse mogoče o sovjetskich stahanovcih. Mnogo občujejo tudi fotografiji, kako ta ali oni sovjetski stahanovec bratsko silsko roko čestemu delavcu ali pa »učiti« česke delavce, kakso je treba delati. Navadno so ti stahanovci dobro rejeni ljudje, izbrano občešeni, ki so že zdavnaj prenehali delati in služijo sedaj kot »pomocni sateliti«. Pod silskimi in v člankih lahko čitraš hvalnice vseh vrst. Tako je n. pr. »Prace«, organ českich sindikatov napisal pod sliko Blaženova, člana Vrhovnega sovjeta, da je v »prekrasni uniformi« sovjetskega železničarja.

Isti list prinaša tudi reportažo o obisku treh potujočich stahanovcev v tovarni »Zapotock« v Jaromeru. Stahanovec Kusajecov odgovarja na vprašanja českich delavcev, kako je to in ono v Sovjetski zvezi. Med drugim pravi tudi to, da so v sovjetskich tovarnah strogo obvezni sestanki vseh delavcev, in da ni nobenega opravičila, razen bolezn. In tukaj je pisec reportaže pomagal z repom, ko je napisal: »Ta odgovor je zapl usta vsem delavcem naše tovarne. Naši delavci se izogibajo tem sestankom in jim je za to vsak izgovor dober. Zelo pogosto tudi s pogrebom stare matere.« »Prace« zaključuje, da so s tem pokopane enkrat za vselej vse stare matere in da je potrebno, da se delavci nauče od ruskega brata, kaj je disciplina...

V TEJ VITRINI SO RAZSTAVLJENI DOKUMENTI O GROZOTAH V FASISTIČNIH KLAVNICAH. MED DRUGIM JE RAZSTAVLJEN BIC Z JEKLENIH BODICAMI, S KAKRŠNIMI SO V BUCHENWALDU PRETEPALI JETNIKE

naši v Avstraliji leta 1858 in so ji dali ime »Welcomes. Nekateri evropski muzeji so napravili iz mavca pozlačene odličke tega naravnega slatnega velikan. Rudarji trdijo, da se tu v zemlji nahajajo še večji kosi, samo da niso še odkrili.

Tibione — novo zdravilo proti tuberkulozi so že uspešno uporabili na tisočih bolnikih. Odkril ga je nemški učenjak profesor Gerhard Domag za časa vojne. V Nemčiji so uspešno zdravili s tem zdravilom preko 2.000 oseb. V kratkem ga bodo zabeli uporabljati tudi v Ameriki. Proizvodnja tega zdravila je precej enostavna in poceni. Uporabljajo ga skupno s streptomicinom.

Nova židovska država Izrael zahteva odškodnino v znesku 1 milijarde 500 milijonov dolarjev od Nemčije za 6 milijonov Židov, ki so jih pobili med vojno nacisti.

Cvetke iz Stalinovega carstva

STALIN — VRHOVNI KOMPOZITOR IN DIRIGENT

Pred nekoliko dnevi so odvzeli Stalinovo nagrado 25.000 rubljev kompozitorju Zukovskemu. Stvar se je zgodila takole:

Zukovski je napisal opero »Od vsega srca«, v kateri je glasbeno obdelal življenje v kolhozi. Iskal je prav to, da bi bil »na liniji«, ki je v Sovjetski zvezi precej svojevrstna. Tako mora Soštakovski komponirati simfonije o pogozdovanju in namakalni delih, drug skladatelj pa skladbe o gojenju bombaža, itd. Z nove opere so bili uradni krogli nadse zadovoljni. »Pravda« jo je hvalila, celo najbolj poklican »Bolševik«, katerega besede drže kot pribite, je slaval to delo Zukovskega. In Zukovski je dobil za to tudi Stalinovo nagrado. Toda gorje: Stalin je šel gledat opero v »Veliko gledališče«. Mrkega obraza je sledil dogajanju na odru in obraz mu je postal vedno bolj mračen. Ze med prvimi dejanjem je vstal in zapustil gledališče. Čez dva tedna je ista »Pravda«, ki je novo opero ob premieni hvalila na vse pretege, prinesla članek brez podpisa, ki je opero »Od vsega srca« popolnoma razgrajl in z njo tudi avtorja. Zanimivo, zakaj so siromaka razgrajlali: »Pravda« prše, da je muzika zanič, brez fantazije, polna naprila in da avtor ne pozna niti osnovnih zakonov glasbe... Libretto je še bolj zanič. Kolhoz, v katerem se dejanje opere dogaja, ne odgovarja re-

Spomini naših borcev Med neukročenim istrskim ljudstvom

Med neukročenim istrskim ljudstvom

Odmev prvih partizanskih pušk pravi: okupatorju v Srbiji ter proglas Osvobodilne fronte Slovenije, ki je pozival v borbo vse svobodoljubno slovensko ljudstvo, je imel močan odjek tudi pri nas v Istri. Znan an' tifašisti, ki so bili pod fašistično Italijo deležni vsake vrste gorja, so se povezali, gibanje se je na mah okrepilo ter dobilo obliko Osvobodilne fronte s svojim jasnim ciljem in programom.

Po kanalih, po katerih se je vsa leta italijanske okupacije prenosala ilegalni partizanski tisk, je začelo krožiti glaslo borbenega naroda tega gibanja »Poročevalec«. Ta list je navduševal ljudi v borbi proti fašističnim zatiralcem in seznanjal jih o herojstvu jugoslovanskih partizanov, i-

ga spoštovali kot poštenega in dobrega delavca.

Tistega dne sem ga našel pri delu doma. Segel mi je v roko in mirno nadajeval svoje delo ter me vprašal, kako je z menoj. Nato se je ozni okrog sebe, spustil vilo z rok in skupaj sva kročila na »Kapišček«, kjer so imeli Barucov hlev in senik. Tukaj je imel v zidu bunker, kjer je imel shranjeno ilegalno literaturo. Pokazal mi je nekaj korespondence, po čemer sem ugotovil, da je njegova veza z OF v najboljšem redu. Dolga sva se pogovarjala in pretresala vsa lokalna in mednarodna politična vprašanja. Preznetilo me je njegovo enostavno in preprosto tolmačenje najbolj zapletenih političnih dogodkov. Čudil sem se, kako ta človek opredeli slehernega

LETA 1942

moram povedati, da se sovražnik ne bo zgrudil sam, temveč ga je treba biti tudi v notranjosti prav na vsakem koraku. Povedal sem, kako so fašistične enote v Jugoslaviji ne čutiljo prav nikjer na varnem. Partizani rušijo mostove, železniške proge, ceste, postojanke in napadajo pomirajoče se košone. Uspehi jugoslovanskih narodov so opogumili tudi ostale osvobodilne narode in osvobodilna gibanja se razvijajo v Franciji in drugod. Prav ta gibanja močno slabijo sovražnika, razbijajo njegovo notranji stroj in ga onesposabljajo za borbo na fronti.

Tudi v Trstu je Osvobodilna fronta našla na simpatije in podporo. Po tovarnah in po mestu se že zbirajo naspevki in blago za partizane. Zelo prijetni občutki so me prevzeli in celo nenavadno čudno se mi je zdelo, da se sredi terorja in sovražne propagande sprostijo čustva in izazivajo ljubeznjavo po svobodi v tako širokem krogu preprostih ljudi brez bojzani izdajstva.

Nenadoma se odprejo vrata in v kuhinjo plavne ves zasopel sosedov prijatelj Karlo ter zavpije: »Kakrat je bilo to zalivlj semjak in vsak čas bodo du! Nastaj je grobi mozi; sliša: in bilo je prascanje gorečih drv. Vedel sem, da fašiste zanima moja pobožnost v Smarjah in da prihajajo zaradi mene. Tako so mislili tudi vsi drugi, kar je bilo iz njihovan pogovor lahko ugotoviti. Zavedal sem se, da ne smem pokazati razburjenja, zato sem mirno, kakor da se mene sploh ne tiče vprašal, če jih karabinerji večkrat obiščejo. Sose mi je z zamolzi odgovoril, da se to redkokdaj zgodi. Po sosedovih so se bližali težki koraki, v kuhinji pa se je razvil pogovor o vsakdanjih družinskih stvareh. Ta pogovor pa ni bil tako živahen kakor tisti mikot bil pred. Vstopila sta dva visoka Toskane in si temeljito ogledujeta prisilce, nato pa je eden izmed njih stopil k meni, me ogledoval, me vprašal, kdaj, kako in zakaj sem prišel v Smarje. Obenem me je povabil z njim v kasarno. Pri sebi nisem imel ničesar sumljivega. Dovoljenje izkazati pobožnosti, kateri sem bil predan in me je nadzorovala, je bilo v redu, kaj mi torej morejo? Odgovoril sem jima, da sem prišel na obisk k stricu, kar sem ponovil tudi v kasarni. Povedal sem brigadirju, da je to moj rojstni kraj, da je navada, da se ob mojem prihodu vedno zberejo ljudje iz okrog mene in se pogovarjajo o najrazličnejših domačih stvareh.

OTON ZUPANCIC:

Maršalu TITU

(ZA ROSTNI DAN)

Vojsko je ustvaril iz nič, prešinil jo z duhom je novim, da bija mu je v roki blisk, ki sine, udari, izgine, povsod pričujoča kot zrak in vedno nevidna kot veter. In ljudem se je v sanjah prikazoval jahat na belom konju, ki pred njim se in da leče razmikajo vrste sovražne.

Zdaj v miru se kaže njegov nam junaški lik. Neprenehoma snuje, in kadar s preprosto besedo osvetli položaj, sedanjost prelije v bodočnost; in kot na ukaz prostovoljno krog njega se zgrinja delovno ljudstvo, se strinja v strunne brigade kipeča mladina.

»Govori, in kladijo naše povzelo bo vzhod besedo, po zemlji naši jo poto, jo neslo na rivo in zapad in vero budilo v vse lepšo podobo sveta.«

strani so se navdušeno opredeljevali za borbo ob strani bratinskih narodov. Medtem ko je dolje gubel do ilegalne literature le ožji krog zanesljivih tovarišev, je »Poročevalec« prodrl v najširše ljudske množice. Istrsko ljudstvo je začudilo, da se kliča dan rešitve in mi moglo sprejemati sovažnikove lažnive propagande proti jugoslovanski partizanski. Dostopno je bilo samo za resnico. Tovariši iz Ruzane, ki je delal im leta delil kurirjem za posamezne sektorje le peščico na tankem papirju tiskanih letakov, je začel pošiljati po naših vaseh cele zavojke tiskane slovenske borbeno besede.

Italijanski okupator, ki je ugotavljal nenadno prebujenje našega ljudstva, e okrepil še obstoječe karabinerske postojanke in navalil v naše kraje s številčnejšimi vojaškimi enotami. Vendar pa je ves ta vojaški in policijski ropot ležal kot mrtev na živem telesu upornega ljudstva.

V Šmarjah

Po večletni odsotnosti sem v jeseni 1942. leta obiskal svojo rojstno vas Smarje in posikal znanega antifašističnega borca Franca Baruca z željo, da se seznanim z delom in gledanjem naših ljudi na osvobodilno borbo jugoslovanskih narodov.

Ze v avtobusu od Kopra do Šmarj sem v hazzovcu s prvimi sovaščani z začetjem ugotavljal, da niso dossegi fašisti s svojo propagando in brutalnim pritiskom nad našim ljudstvom nobenega uspeha. Zelo dobro so bili obveščeni o političnih dogodkih v Jugoslaviji. Poslušal sem jih in si mislil: Tržaški »Picotto« teh stvari ne prinaša v taki luči jasno mi je bilo takoj, da je Osvobodilna fronta prodrla globoko v srce delovnega ljudstva tudi na tem kosku slovenske zemlje. Le tu pa tam sem moral še pojasnjevati razliko med partizani in četniki, kar pa so ljudje zelo hitro in radi razumeli.

Nepozabni spomini na draga tovariša Franca Baruca

Padli tovariš Fran Bartucov je bil naravno zelo nadarjen. Ze kot otrok v šoli se je razlikoval od ostalih učencev. Učitelj Trui je vedno poudarjal, da je to prava izjema in da je velika škoda, da bil primoran pustiti ob koncu učenje osnovne šole. Ze v mladih letih se je uveljavil med antifašistično misleče ljudi, se seznanil na prebrižno literaturo in postal vzoren borec za pravice delovnega ljudstva. Poznali so ga ljudje daleč naokrog in

Karabinerji

Sonce se je že zdavnaj skrijlo za padenjski hrib, ko sem se poslovil od tov. Franca in se napotil proti domu svojega strica. Ze na pragu sem ugotovil, da se v kuhinji živahno pogovarjajo. Zbrali so se sorodniki in znanol, ker so izvedeli, da sem prišel v vas. Kaj jim bom povedal? Saj so vendar o vsem dobro poučeni. Govorili so o vojni. Spraševali so se, kaj pisejo obo, sin ali mož »Battaglion special«, Barba Tonin je dejal: »Kaj hočete, reveži so, prav gotovo bi jim bilo bolje, če bi bili vsaj delno poučeni, ni o dogodkih pri nas! Razvil se je nato pogovor o partizanih. Vask je vedel nekaj povedati. Tudi v Južni Istri in v Brčlicah so bile že prve skupine partizanov, okrog katerih je ljudstvo v svojem razgledu čuvstvu odzora pletlo fantastične legende. Najbolj judaške zgodbe so se širile o znanem brkretkem partizanu Dragu Maslu. Pripravovali so, da je zaklad nekega polkovnika karabinerjev, oblekel njemovo uniformo in mu vzel dokumente ter strahovito karabinerje neke postojanke, ki ji je poveljeval nižji oficir ter tako osvobodil svojo mater, ki je bila tam zaprta. Seveda je pri tem delovala bujna fantazija, vendar so ljudje pri slavo prvim partizanom in jih pogledovali kot legendarne junake.

Domači ljudje so me kar obšipali z vprašanji, kako je v Jugoslaviji, kako gre na ruski fronti, kaj misli Hitler in Mussolini. Težko je bilo odgovorjati na taka vprašanja ljudem, katerim je val nepopolnega optimizma in vene v zmago zakrival realno situacijo v svetu, tedaj ko je slavilo sovraničnik vseh svojih zmag, v dneih, ko je škorenj fašističnih armad ponosno gazil vse narode od Atlantika do Volge in od afriških pustinj do skrajnega severa Evrope.

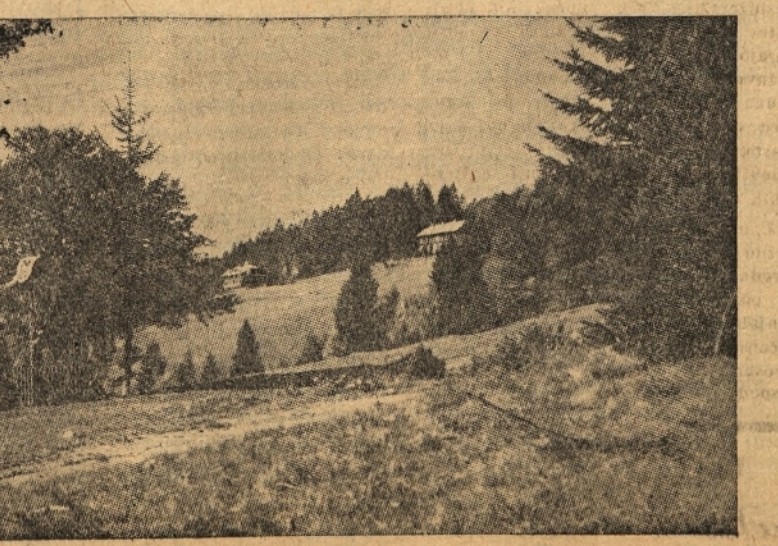
Moram, sem si mislil, prikazati situacijo tako, da ne pokvarim njihovega razpoloženja. Po drugi strani pa

Srečanje z brigadirjem po letu dni

Z brigadirjem La Bruto sem se še enkrat srečal. To je bilo ob razpadu Italije, ko sem prikorakal v Smarje na čelu svoje čete in je pred nami pokleknil sredi ceste nad vasio. Prosil je oproščenje ter se opravičeval, da ni proti našemu ljudstvu ničesar zagrešil, da ima družino in ne vem še kaj. Kakor zver je zatulil, ko smo mu povedali, da se naše ljudstvo dobro pozna in je prišla njegovih dejanj, za kakšna mora odgovarjati. Smarčani pa so ob tem primeru izkazali svoje plemparilo srce in mi dovolili, da se pobež z naše zemlje pod pogojem, da se nikoli več ne vrne.

Skladnja Eroola ni bil bilo več v vas. Najbrž bi ta izdajalec drugega končal!

O. S. — Boris

PLANINE NAS VABJO

